

بررسی رابطه‌ی بین برنامه ریزی درسی، سبک تدریس با موفقیت شغلی معلمان مقطع ابتدایی شهرستان تنگستان

منیژه رحیمی^۱

^۱ کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه‌ی بین برنامه ریزی درسی، سبک تدریس با موفقیت شغلی معلمان مقطع ابتدایی شهرستان تنگستان می باشد. روش تحقیق توصیفی - پیمایشی و از نظر هدف تحقیقی کاربردی است. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه-ی معلمان ابتدایی شهرستان تنگستان می باشد که از بین آنان تعداد ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه می باشد. برای تحلیل داده ها از نرم افزار آماری اس پی اس استفاده شده است. در سطح آمار توصیفی از میانه، میانگین و انحراف معیار بهره گرفته شده است. در سطح آمار استنباطی از آزمون گیرسون استفاده شده است. نتایج نشان داد که بین برنامه ریزی درسی و موفقیت شغلی معلمان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین برنامه ریزی درسی و موفقیت شغلی معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: برنامه ریزی درسی، سبک تدریس، موفقیت شغلی

۱. مقدمه و بیان مسئله

از آنجا که معلمان بعنوان عاملان اصلی نقش برجسته ای در اجرای برنامه های درسی دارند؛ تجارب آنان به ما در شناخت نقاط قوت و ضعف برنامه، فرصت ها و حتی ظرفیت های برنامه درسی کمک می کند؛ و میتوان به برنامه پیشنهادات اصلاحی را ارایه نمود. همچنین تجارب معلمان می تواند بخش های تاریک برنامه درسی اجرا شده دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری را روشن نموده و در جهت کاربرد در محیط های یادگیری استفاده شود. بدیهی است معلمان هستند که برنامه های درسی را به مرحله اجرا در می آورند. اگر فرآیند آموزش و پرورش را به کاروانی تشبیه کنید بدون شک معلم قافله سالار این کاروان است. اگر این قافله سالار تمام پیچ و خم ها و فراز و نشیب های مسیر را ندانند کاروان را به بیراهه خواهد برد. (شاهواری و همکاران، ۱۳۹۶)

امروزه سبک غالب در آموزش های کلاسی در بیشتر مدارس از نوع روش های سنتی است به این معنی که اطلاعات به طور مستقیم در اختیار دانش آموزان قرار داده می شود و آنها برای رسیدن به هدف با هیچ موقعیت چالش آوری که با تلاش خود به نتیجه نهایی برسند، برخورد نمی کنند، به این ترتیب فرصت های خلاقانه فکر کردن، جستجو کردن، ربط دادن، طبقه بندی کردن و مهارت های حل مسئله، کمتر برای دانش آموزان فراهم می شود (امیری و نوروزی، ۱۳۹۱). در حقیقت با توجه به اینکه روش تدریس امروزه به عنوان یکی از بخش های مهم و جدای ناپذیر یادگیری دانش آموزان مطرح است، و روش های متعددی در این زمینه شکل گرفته اند که اثربخشی آنها با توجه به محیط و توانمندی معلمان و دیگر متغیرهای درون و برون مدرسه می تواند متفاوت باشند. آنچه مشخص است معلمان از آنچه قصد تدریس آن را دارند در اجرای درست برنامه درسی تاثیر گذار است. ادراک فرآیندی است که افراد به وسیله آن پنداشته ها و برداشتهایی را که از محیط خود دارند را تنظیم و تفسیر می کنند و بدین وسیله به آنها معنی می دهند. غالباً معلمان از امری واحد برداشتهای متفاوتی دارند. می توان گفت که رفتار معلم به نور ادراک پنداشت یا برداشته ها (و نه واقعیت) بستگی دارد. از آنجا که معلمان نقش محوری در اجرای برنامه های درسی بازی می کنند در نتیجه تجارب آنان از برنامه های درسی اهمیت زیادی دارد و فهمیدن ادراکات و تجارب آنها هم می تواند عوامل آشکار و پنهان در اجرای برنامه های درسی را مشخص کند یکی از مهم ترین عوامل در اجرای برنامه های درسی معلمان هستند.

برنامه ریزی درسی: شایستگی های حرفه ای به مجموعه دانش ها و تجارب شخصی، مهارت ها و گرایش های معلم که از طریق آنها معلمان به دنبال بهبود کارایی و ارائه کیفیت سطح بالا و ایجاد کننده تجارب یادگیری برای همه دانش آموزان می باشند، گفته می شود (استرانگ، ۲۰۰۲). تغییرات عمیق در ساختار برنامه درسی و جمعیت دانش آموزی در هویت حرفه ای معلمان بحران به وجود آورده است. فقدان صلاحیت های مرتبط برای برخورد با این موقعیت جدید موجب شده تا بسیاری از معلمان هویت حرفه ای خود را در تنگنا ببینند. بنابراین، هویت حرفه ای معلمان نیاز مبرم به بازسازی مجدد دارد (مورنو ۲۰۰۷).

برنامه ریزی درسی برای معلمان موفق به عنوان قلب فعالیت های آموزش و پرورش از مهمترین عناصری است که مستلزم تحول مناسب با شرایط جدید است. زیرا تحولات محیطی اعم از تحولات جهانی یا منطقه ای به طور مستقیم نظام آموزش و به تبع آن عملکرد، معلمان موفق را دچار دگرگونی می کند. (آیتی، ۱۳۸۷)

جریان این برنامه ریزی می بایست از حالت سکون توسط کل اعضای جامعه ی آموزش و پرورش به جریان فعال تبدیل گردد. (تقی پور، ۱۳۸۱)

بنابراین سوال اصلی تحقیق حاضر این است که آیا بین برنامه ریزی درسی، سبک تدریس با موفقیت شغلی معلمان مقطع ابتدایی شهرستان تنگستان رابطه ی معناداری وجود دارد؟

۲. مبانی نظری

پیشینه آموزشی مربوط به نظریه‌ها و اصلاحات آموزشی از دیرباز تمایل به قرار دادن معلمان در نقش محوری در طراحی و اجرای برنامه‌های درسی داشته است (ملکی و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین معلم یکی از حلقه‌های زنجیره نظام آموزشی و مؤثرترین عنصر آن است و ضعف و قوت وی می‌تواند موجب از هم پاشیدن این زنجیره و شکست در دستیابی به هدفها باشد؛ لذا باید از تبدیل شدن عناصر اجرایی و مهمترین آنها که همان معلم است به ضعیف‌ترین حلقه در نظام برنامه‌ریزی درسی جلوگیری کرد تا تغییر شکل برنامه‌ها از این ناحیه سرچشمه نگیرد (مهرمحمدی، ۱۳۸۸). اگر برنامه درسی را شامل همه تجربه‌های دانش آموزان بدانیم که مدرسه مسئولیت آن را پذیرفته است پس معلمان موظفند آنچه را که برنامه ریزان درسی طراحی و تولید کرده‌اند را به اجرا درآورند پس برنامه درسی باید طوری به وی شناسانده شود تا اشاعه برنامه درسی به درستی صورت گیرد. برونر (۱۹۷۷) نیز بر اهمیت معلم به‌عنوان عنصر کلیدی در اجرای برنامه‌های درسی تأکید ورزیده و چنین ابراز می‌دارد: از ویژگی‌های مهم معلمی که باید همانند فیلسوف- معلم عمل کند، دارا بودن ذهن فلسفی است. فیلیپ اسمیت خصوصیات ذهن فلسفی را عبارت از وحدت اندیشه (جامعیت)، درک عمیق و انعطاف‌پذیری فکری می‌داند. وی در تشریح جامعیت می‌گوید، منظور از جامعیت مشاهده‌ی امور با توجه به ارتباط آنها در یک زمینه‌ی وسیع است. فردی که دارای ذهن فلسفی است به طور معمول به تصویر بزرگ توجه دارد و زندگی را به‌صورت یک کل یا جریانی پیوسته تلقی می‌کند (هولفیش و اسمیت، ۱۳۸۵). همچنین فرد دارای ذهن فلسفی باید قادر باشد تا در برخورد با مسائل روزانه خود، رابطه‌ی آنها را باهدف‌های اساسی یا ایده آل‌ها و آرمان‌هایی که تحقق آن‌ها در آینده میسر است، در نظر گیرد. ارتباط دادن مسائل روزانه به هدف‌های دور، مستلزم به کار انداختن عقل و تسلط بر عواطف و مقاومت در برابر نمی‌داند خلق کند. چنین فردی خلاق است و به کشف ایده‌ها تمایل دارد (اسمیت، ۱۳۸۲) فشار امر فوری است.

پرهیز از درگیر شدن معلمان در امور مدرسه، کارآیی معلمان و تخصص حرفه ای آنان، فرایند گزینش معلمان، تربیت معلم، دوره های آموزشی معلمان، ارزشیابی نامناسب از عملکرد معلم، نابسامانی نسبیدر امر معلمان، اختلال در روند جامعه پذیری وضعف نسبی نظام نگه داشت. وارتقای معلمان و حرفه ای نشدن معلمی و بی توجهی به رفاه معلمان همگی از مشکلات معلمان می باشد.

۳. اهداف تحقیق

۳-۱- هدف اصلی

بررسی رابطه بین برنامه ریزی درسی، سبک تدریس و موفقیت معلمان

۳-۲- اهداف فرعی

۱- بررسی رابطه ی بین برنامه ریزی درسی و موفقیت معلمان

۲- بررسی رابطه ی بین سبک تدریس و موفقیت معلمان

۴. فرضیه‌های تحقیق

۴-۱- فرضیه اصلی

بین برنامه ریزی درسی، سبک تدریس و موفقیت معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

۴-۲- فرضیه های فرعی

۱- بین برنامه ریزی درسی و موفقیت معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

۲- بین سبک تدریس و موفقیت معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

۵- روش تحقیق

پژوهش حاضر از منظر هدف؛ کاربردی است. از نظر ماهیت اوصیفی- پیمایشی است. برای جمع آوری اطلاعات مربوط به ادبیات این تحقیق و مباحث نظری مرتبط با موضوع از روش مطالعات کتابخانه‌ای (کتاب و مقالات انگلیسی و فارسی، پایان نامه‌ها، آمارنامه‌ها و سایت‌های اینترنتی) استفاده شده است. روش دیگری که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است، روش میدانی است که در آن با توجه به هزینه‌بر بودن و وقت‌گیر بودن استفاده از ابزارهای چون مشاهده و مصاحبه، برای جمع‌آوری داده‌های اولیه جهت آزمون فرضیه‌ها و مدل مفهومی، از پرسشنامه بسته استفاده شده است. برای سنجش متغیرها از پرسشنامه استفاده شده است که در این تحقیق برای توصیف و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در تحقیق حاضر پس از جمع‌آوری داده‌ها و بررسی متغیرهای جمعیت شناختی با استفاده از آمار توصیفی، اقدام به انجام تحلیل عاملی و آزمون پیرسون شده است. در بخش توصیف آماری (درصدها، میانگین، انحراف معیار، نمودارها) از نرم افزار اس پی اس اس استفاده شده است.

۶- جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه معلمان ابتدایی شهرستان تنگستان می باشد که از بین آنان به روش تصادفی ساده تعداد ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند.

۷- تحلیل آماری

۷-۱- نرمال بودن داده‌ها

قبل از بررسی فرضیات پژوهش لازم است آزمون آماری مناسب جهت تجزیه و تحلیل آنها انتخاب شود. در این زمینه یکی از پیش‌شرط‌های اساسی برای انتخاب آزمون‌های آماری پارامتریک، نرمال بودن توزیع داده‌ها بر اساس متغیر مورد بررسی می‌باشد. با این رویکرد ابتدا جهت بررسی نرمال بودن عامل‌ها از آزمون کلموگروف اسمینرف تک‌نمونه‌ای استفاده شد. در آزمون کلموگروف اسمینرف تک‌نمونه‌ای، فرض صفر بیانگر نرمال بودن توزیع داده‌ها و فرض خلاف بیانگر غیرنرمال بودن آن است. بر اساس نتایج جدول شماره (۴-۵)، مقادیر سطح معناداری عامل‌های پژوهش (برنامه ریزی درسی، سبک تدریس)، بیشتر از ۰,۰۵ بود. لذا فرض نرمال بودن توزیع عامل‌ها را تایید و فرض خلاف مبنی بر غیرنرمال بودن توزیع داده‌ها رد گردید. بنابراین با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها، در تحلیل‌های بعدی از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

جدول شماره یک: آزمون کلموگروف اسمیرنوف تک‌نمونه‌ای برای تعیین نرمال بودن عامل‌ها

ابعاد	برنامه ریزی درسی	سبک تدریس
تعداد	۲۵۰	۲۵۰
پارامترهای نرمال	۴,۰۶	۴,۱۲
میانگین	۰,۷۸۵	۰,۷۱۴
انحراف معیار	۱,۳۶۵	۱,۱۰۶
آماره Z	۰,۰۶۶	۰,۰۹۲
سطح معناداری (دو دامنه)		

۸- تحلیل فرضیه های پژوهش

۱- بین برنامه ریزی درسی و موفقیت معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. این آزمون به منظور بررسی ارتباط دو متغیر فاصله ایی و نسبی به کار می رود. ضریب آن بین $+1$ تا -1 متغیر است. که هر چه به سمت این دو متغیر متمایل شود. با این تفاوت که به سمت منفی نشان از برعکس بودن رابطه دارد، و به سمت مثبت نشان از همسو بودن رابطه دارد. لذا اگر رابطه منفی باشد، با افزایش یک متغیر متغیر دیگر کاهش می یابد و با کاهش آن متغیر دیگر افزایش می یابد. اما اگر مثبت باشد با افزایش و کاهش یک متغیر، متغیر دیگر نیز افزایش و کاهش می یابد. نتایج به دست آمده برای این فرضیه پژوهش بر اساس آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین دو متغیر برنامه ریزی درسی و موفقیت معلمان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ($R=0/498$)، بدین صورت که با برنامه ریزی درسی میزان موفقیت معلمان نیز بهبود می یابد. و بر عکس با کاهش برنامه ریزی درسی میزان موفقیت معلمان نیز کاهش می یابد ($P \leq 0/05$). ضریب تبیین محاسبه شده نیز حاکی از این است که $0/24$ درصد از واریانس موفقیت معلمان توسط برنامه ریزی درسی قابل تبیین و پیش بینی است.

جدول شماره دو: ضریب همبستگی برنامه ریزی درسی و موفقیت معلمان

وابسته	موفقیت معلمان		ضریب تبیین
مستقل			
برنامه ریزی درسی	ضریب همبستگی	۰/۴۹۸	۰/۲۴۸
	سطح معنی داری	۰۰۰	
	تعداد	۲۵۰	

۲- بین سبک تدریس و موفقیت معلمان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج به دست آمده برای این فرضیه پژوهش بر اساس آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین دو متغیر سبک تدریس و موفقیت معلمان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ($R=0/418$)، بدین صورت که با افزایش و بهبود سبک تدریس میزان

موفقیت معلمان نیز بهبود می یابد. و بر عکس با کاهش سبک تدریس میزان موفقیت معلمان نیز کاهش می یابد ($P \leq 0/05$). ضریب تبیین محاسبه شده نیز حاکی از این است که ۰/۱۶ درصد از واریانس موفقیت معلمان توسط سبک تدریس قابل تبیین و پیش بینی است.

جدول شماره سه: ضریب همبستگی سبک تدریس و موفقیت معلمان

وابسته	موفقیت معلمان		ضریب تبیین
سبک تدریس	ضریب همبستگی	۰/۴۱۸	۰/۱۶۹
	سطح معنی داری	۰۰۰	
	تعداد	۲۵۰	

۹- نتیجه گیری

در تبیین نتایج به دست آمده می توان گفت که معلمان به عنوان مهم ترین بخش از منابع انسانی نظام آموزش و پرورش و مهم ترین عوامل تاثیر گذار در اجرای برنامه های آموزشی نقش بنیادی در مدارس ایفا می کنند. نتایجی که از سازمان آموزش و پرورش و در اصل فعالیت مدارس انتظار می رود، به شیوه و روش کار معلم و کیفیت کار و اعتبار معلم به عملکرد حرفه ای او بستگی دارد. معلمان دوره های تحصیلی مختلف به دلیل نقش برجسته ای که در یادگیری دانش آموزان در طول تحصیلات و زندگی آنان دارند و نیز به دلیل اینکه اعمال و رفتار در ایجاد انگیزه های یادگیری موثر است، نیازمند کسب مهارت های مختلف شغلی و حرفه ای و در راس آن برنامه درسی و تدوین فعالیت های مختلف آموزشی و درسی در مدارس هستند. سبک های تدریس الگوهای ویژه ای از عقاید رفتارهایی است که مدارس ارایه می دهند بر نقش تسهیل کنندگی معلمان تاکید می نماید. اهداف آن متمرکز بر نیاز فراگیران می باشد و استقلال عمل فعالیت ابتکار مسئولیت پذیری را توسعه داده، به فراگیران اجازه ای هر گونه تفکر خلاق می دهد. توجه به ابعاد سبک های تدریس معلمان تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از اهمیت بالایی در آموزش پرورش ابتدایی برخوردار است زیرا تدریس به عنوان یک وظیفه پیچیده و پرمسئولیت از دیرباز مورد توجه برنامه ریزان آموزشی بوده است. در این میان، حیطه آموزش های ابتدایی در دهه های گذشته تغییرات عمده ای داشته است که این امر منجر به توجه ویژه به مهارت های تدریس و نقش معلم در آن شده است. در این راستا می توان به سبک تدریس دانش آموز محور و فعال اشاره نمود که به عنوان عنصر مهمی در تدریس بوده و عاملی مهم در موفقیت معلمان در مدارس و در زندگی حرفه ای آنها به حساب می آید.

۱۰- پیشنهادها

- آموزش معلمان در زمینه تدوین برنامه های درسی
- برگزاری دوره های آموزشی سبک تدریس برای معلمان
- بکارگیری مشوق های شغلی و حرفه ای و ارتقای جایگاه مادی معلمان
- نیازسنجی علمی در خصوص عوامل انگیزاننده شغلی معلمان
- آموزش های ضمن خدمت مناسب با هدف توسعه توانمندی شغلی و حرفه ای معلمان

منابع

اشراقی، راهله، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر بارش مغزی بر روی پیشرفت تحصیلی، کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، امارات-دبی

پاشایی اردکانی، سعید و بهجتی اردکانی، فرهاد (۱۳۹۴) بررسی تأثیر روش تدریس بارش مغزی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر پایه ششم ابتدایی شهرستان اردکان سال تحصیلی ۹۳-۹۲، اولین کنفرانس بین المللی مدیریت و حسابداری با رویکرد ارزش آفرینی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی

دلخون، مریم و امیر مام رضانی، (۱۳۹۴)، بررسی روش های تدریس نمایشی و بارش فکری بر هوش هیجانی دانش آموزان پایه سوم شهر پیرانشهر، کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی، ترکیه - استانبول
شاهواری معصومه، کیان مرجان، نیکنام زهرا. (۱۳۹۵). کاروفناوری: تجربه زیسته معلمان . نظریه و عمل در برنامه درسی؛ ۴ (۸): ۱۵۹-۱۸۰

نوروزی، سعید و عبدالرضا، نادر (۱۳۹۵) مقایسه تاثیر تدریس به روش بدیعه پردازی بر رشد مهارت های زبانی در دانش آموزان دختر عادی و دو زبانه پایه اول ابتدایی شهر اهواز، اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران
هومن، حیدرعلی؛ و عسگری، علی (۱۳۸۹) تهیه و استاندارد کردن آزمون انگیزه پیشرفت. فصلنامه پژوهش های روانشناختی، سال دوم، شماره ۱۱